

компетентності фахівця фізичної культури.

Стратегія розвитку системи підвищення кваліфікації вчителів фізичної культури повинна передбачати оновлення змісту освіти відповідно до сучасного розвитку науки, техніки і технологій в освітній галузі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Буренко В. М. Андрагогічний підхід до професійної підготовки вчителя гуманітарного профілю : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / В. М. Буренко. – К., 2005. – 24 с.
2. Вища освіта України і Болонський процес : навчальний посібник / Степко М. Ф., Болюбаш Я. Я., Шинкарук В. Д. та ін. ; за ред. В. Г. Кременя. – Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, – 2004. – 384 с.
3. Курдюков Б. Ф. Модернизация учебного процесса в вузе физической культуры / Б. Ф. Курдюков // Теория и практика физической культуры. – 2004. – № 8. – С. 16 – 17.
4. Подобед В. И. Образование взрослых: методологический аспект / В. И. Подобед, В. В. Горшкова // Педагогика. – 2003. – № 7. – С. 30–37.
5. Типові навчальні плани та анотовані програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників системи загальної середньої освіти : метод. реком. для інститутів післядипломної педагогічної освіти / за заг. ред. Л. І. Даниленко. – К. : Логос, 2005. – 60 с.

УДК 004:147–057875+81'246.2

Л.В. Товчигречка

Сумський державний педагогічний
університет ім. А.С. Макаренка

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ БІЛІНГВІСТИЧНИХ УМІНЬ СТУДЕНТІВ

У статті розглядається проблема формування білінгвістичних умінь студентів вищих навчальних закладів засобами інформаційних технологій; виокремлено методи навчання мов, які сприяють упровадженню засобів мультимедіа в навчальний процес; проаналізовано деякі види програмного забезпечення, їх ефективність під час формування вмінь білінгвізму.

В статье рассматривается проблема формирования билингвистических умений студентов высших учебных заведений средствами информационных технологий; выделены методы обучения языками, способствующие внедрению средств мультимедиа в процесс обучения; проанализированы некоторые виды программного обеспечения, их эффективность во время формирования умений билингвизма.

The publication is dedicated to the problem of the process of students' bilingual skills formation by use of multimedia technologies. The language teaching methods which facilitate the introduction of multimedia means of teaching into educational process are distinguished. Some types of the software and their efficiency in the students' bilingual skills formation are analyzed.

Постановка проблеми. Важливою характеристикою вітчизняної освітньої галузі сьогодення є тенденція до активізації міжнародних зв'язків та входження у світовий освітній простір. Цей процес передбачає уніфікацію академічних ступенів, освітніх програм, способів оцінювання та певною мірою навчальних

планів. Названі тенденції, у свою чергу, обґрунтовують необхідність поліпшення мовної підготовки випускників вищих навчальних закладів. Адже в умовах сучасного мультикультурного освітнього та професійного середовищ ефективна самореалізація фахівця у прямо залежить від його мовленнєвих та комунікативних умінь. Сучасний ринок праці потребує фахівців із досконалим знанням мов та навичками професійного перекладу інформації з різних галузей знань. Тож усе більшого значення набуває досконале, грамотне володіння рідною та другою (іноземною) мовою.

Як відомо, у вищих навчальних закладах перевага віддається активним методам навчання, які спрямовані на формування у студентів самостійності, гнучкості, варіативності, критичності мислення. Найпотужнішим джерелом пізнавальної активності студентів, розвитку їх творчих здібностей, інтересів, умінь і навичок та інших інтелектуальних чинників є сьогодні нові інформаційні технології, зокрема засоби мультимедіа [3]. Актуальним є використання мультимедійних засобів навчання і під час викладання мов, оскільки політика освітніх систем у галузі вивчення мов спрямовується не тільки на те, щоб молодь вивчала якомога більше мов, але й на розвиток тих умінь, що дозволяють бути мобільними, поінформованими, де мова є засобом донесення інформації насамперед через мультимедійні канали.

Аналіз актуальних досліджень. Серед вітчизняних та зарубіжних учених питання застосування мультимедійних технологій у навчанні досліджували: В. Афанас'єв, Ю. Батурін, Д. Белл, В. Биков, Р. Бріен, Н. Вінер, Р. Гуревич, А. Девід, М. Жалдак, Ю. Жук, Л. Землянова, М. Мазур, П. Росс, А. Урсул, В. Шолохович та ін.

Проблема вдосконалення дидактичних основ мовної підготовки студентів завжди була і залишається актуальною. Її розглядають такі науковці, як: В. Артемов, А. Басіна, В. Гатальська, П. Гевал, О. Грецька, Є. Гульбинська, В. Демкін, М. Дем'яненко, Є. Дмитрієва, І. Зимня, Л. Карась, І. Комков, О. Крюкова, О. Кужель, К. Лазаренко, С. Ніколаєва, Ч. Річардз, Г. Рогова, П. Сердюков, М. Уоршауер, Л. Щерба та інші.

Однак питання застосування сучасних засобів мультимедіа у процесі формування білінгвістичних умінь не знайшло широкого відображення у наукових працях.

Метою статті є розглянути дидактичну ефективність мультимедійних засобів навчання у процесі формування білінгвістичних умінь студентів.

Виклад основного матеріалу. Як уже зазначалося, набуття дмів двомовності на сучасному етапі є гострою необхідністю для самореалізації особистості в оптимальних умовах. Виникає потреба в виокремленні ефективних методів та засобів розвитку двомовних (білінгвістичних) умінь випускників вищих навчальних закладів. Оскільки саме англійська є мовою міжнародного спілкування, то ми розглядаємо її засвоєння паралельно з удосконаленням навичок спілкування рідною (українською) мовою.

Відзначимо, що, вживаючи синонімічні терміни «білінгвізм», або «двомовність», ми маємо на увазі володіння двома мовами та поперемінне їх використання залежно від умов спілкування [1].

Виходячи із класифікації двомовності (У. Вайнрайх), зазначимо, що предметом розгляду у статті є штучний білінгвізм, тобто вивчення другої (іноземної) мови в організованій формі в певному навчальному закладі на основі спеціально розроблених програм, навчальних посібників тощо.

Оскільки проблема формування вмінь білінгвізму передбачає вивчення іноземної мови, то розглянемо основні методи навчання іноземних мов і трактування ролі рідної мови в кожному з них. Аналізуючи провідні напрями навчання іноземних мов, можна помітити, що завжди дискусійним було питання ролі рідної мови у процесі засвоєння іноземної. Так, представники перекладних методів будували навчання на основі запам'ятовування та зіставлення явищ у двох мовах, застосування аналогії (Ж. Жакото, Г. Оллендорф, А. Шаванн). Поборники прямих методів боролися за повне виключення рідної мови з іншомовного навчального процесу, проте не заперечували, що в основі навчання іноземних мов лежать ті самі процеси, що й під час оволодіння рідною мовою (М. Бреаль, Г. Пауль). Комунікативний метод передбачає обмежене використання рідної мови у процесі вивчення іноземної (Ю. Пассов, У. Литлвуд). Аудіолінгвальний метод одним зі способів відбору навчального матеріалу вважає зіставлення рідної та другої мови з метою встановлення типології труднощів (Р. Ладло, Ч. Фріз). Отже, жоден із названих методів повністю не виключає використання рідної мови у процесі вивчення іноземної [7].

Проте ми розглядаємо формування вмінь білінгвізму, а це аж ніяк не передбачає використання рідної мови лише як інструменту для вивчення іноземної. Ми говоримо про паралельний розвиток двох мовних систем. Звичайно, у випадку штучного білінгвізму розвиток умінь і навичок в оволодінні двома мовними системами реалізується, виходячи з різних точок: на початку

навчальної діяльності вміння і навички системи рідної мови значною мірою вже сформовані у студентів і потребують лише вдосконалення, тоді як формування вмінь і навичок та умінь використання системи другої мови знаходиться на початковому етапі [6]. На цій стадії навчання домінують роль у мовленні студента відігравати рідна мова. Адже студент досить міцно не засвоїв другу мовну систему і його мовлення підпорядковується аналогічним механізмам рідної мови.

На вищому етапі оволодіння іноземною мовою співвідношення між уміннями та навичками в рідній та іноземній мовах майже зрівнюється, оскільки студент однаково добре володіє обома мовними системами. При цьому студент думає тією мовою, якою говорить. На цьому етапі ми можемо говорити про паралельний розвиток та позитивний взаємовплив двох мов [6].

Кожен із зазначених етапів розвитку вмінь білінгвізму передбачає використання спеціальних методів та засобів навчання, що відповідають рівню сформованості названих умінь. Однією з провідних ознак сучасної мовної освіти є впровадження в навчальний процес новітніх інформаційних технологій, серед яких особливу роль відіграють мультимедійні засоби навчання.

Під терміном «мультимедіа» ми розуміємо такі засоби, як комп'ютерні проектори, CD-ром, спеціальні програми, Інтернет. Нові мультимедійні засоби, в яких використовується аудіовізуальний формат, дають такі можливості, яких традиційні підручники дати не можуть. Наявність таких засобів уможливорює планування таких видів діяльності, які вносять елемент зацікавленості в навчальний процес. Вони дозволяють створити активне кероване комунікативне середовище, в якому здійснюється навчання. Взаємодія студента з комп'ютером, таким чином, із простого обміну інформацією або виконання команд перетворюється на багатогранну діяльність у цьому середовищі, завдяки чому перед студентом відкриваються дійсно необмежені можливості [5].

Використання інформаційних технологій у процесі вивчення мов має низку переваг:

- варіативність застосування на різних етапах навчання;
- навчальний матеріал краще сприймається і легше запам'ятовується студентами;
- економне використання навчального часу;
- індивідуалізація навчання, визначення глибини і послідовності засвоєння, темпу роботи;

- використання різних аудіовізуальних засобів навчання (графіки, звука) для збагачення і мотивації до навчання, наочного та динамічного подання матеріалу;

- створення комфортного середовища навчання;
- упровадження експериментальних досліджень;
- активізація навчальної діяльності студента;
- інтенсифікація навчання та підвищення рівня мотивації;
- формування самооцінки студентів і створення умов для самостійної роботи [4].

Усі перелічені переваги мультимедійних засобів навчання допомагають вирішити основне завдання мовної освіти – формування мовної компетенції та мовленнєвих умінь у студентів.

Загалом програмне забезпечення, яке використовується у процесі навчання мов, можна поділити на такі види:

1. Комп'ютерні словники.
2. Електронні енциклопедії.
3. Програми комп'ютерного перекладу.
4. Автоматизовані навчальні курси з іноземної мови.
5. Комп'ютерні мовні ігри.
6. Автоматизовані тестові системи.

Ми розглянемо використання комп'ютерних словників, програм комп'ютерного перекладу та засобів мережі Інтернет.

Останнім часом мультимовні почали словники користуватися значною популярністю. Проте їх дидактична цінність у процесі формування білінгвістичних умінь часто недооцінюється. Цей засіб навчання є незамінним під час застосування лексико-перекладного методу. Ми звернули увагу на електронний словник ABBYU Lingvo 12. Цей мультимовний словник має високі якісні характеристики щодо добору та організації лексичного матеріалу. До беззаперечних переваг можемо віднести й те, що під час перекладу слова програма подає парадигму та приклади вживання цього слова, що є надзвичайно ефективним як для розширення лексичного запасу іноземної мови, так і для збагачення власне українського словника студента. Оскільки часто зустрічаються багатозначні слова, то виникає потреба у ґрунтовному аналізі контексту для вибору значення, адекватного ситуації спілкування, що, у свою чергу, сприяє формуванню глибшого «відчуття мови».

Ця програма також включає спеціальні словники за галузями знань та сферами життя, як-от: «Комп'ютери», «Лінгвістика», «Медицина» тощо, а також має опцію створення власного словника, що надає студенту навчальної незалежності. Ще однією цінною дидактичною ознакою ABBYY Lingvo 12 є можливість створення навчальних карток з індивідуальним набором слів та виразів. Додаток ABBYY Lingvo Tutor забезпечує поетапне вивчення певної групи лексики шляхом перекладу запропонованих лексичних одиниць як з іноземної на українську, так і навпаки.

Отже, мультимовні словники, зокрема ABBYY Lingvo 12, є ефективним мультимедійним засобом формування двомовних умінь студентів, оскільки забезпечують розширення лексичного запасу та глибше розуміння мовних особливостей як рідної, так й іноземної мов.

Програми комп'ютерного перекладу, наприклад PRAGMA, PROMPT, «Сократ», як не парадоксально, цікаві якраз своєю недосконалістю. Машинний переклад не забезпечує повністю адекватного відтворення змісту висловлювання, а інколи сенс його взагалі втрачається. Це є хорошим стимулом для розвитку мовної здогадки, дозволяє глибше аналізувати лексичні та граматичні структури обох мов. Названі програми, на наш погляд, доцільно використовувати застосовуючи текстуально-перекладний метод навчання мов.

Оскільки Інтернет надав спілкуванню світових масштабів, природним став той факт, що він відіграє значну роль і в мовних аудиторіях. Звернемо увагу на засоби синхронної комунікації – це Інтернет-засоби, які дають змогу спілкуватися в режимі реального часу, зокрема чат (chat).

Виділяють кілька видів навчального чату:

- чат на вільну тему (free topic chat); основне його завдання – це практика говоріння, аудіювання та письма мовою, що вивчається;
- чат, спрямований на відпрацювання певного матеріалу або дії (practice chat), наприклад, чат-інтерв'ю [8].

Чати є цінним засобом навчання спонтанного (непідготовленого) іншомовного мовлення, оскільки спілкування (усно чи у письмовому виді) відбувається в реальному часі (on-line communication) насамперед з носіями мови. Проте тут також відбувається розвиток двомовних умінь. Одним із завдань навчального чату може бути синхронний переклад на рідну мову, що активізує лексичний матеріал обох мов, ситуативне мовлення, комунікативну компетенцію.

Використовуючи у навчанні аудіовізуальний метод, доцільно звернутися до такого потужного медіазасобу як автентичні відеоролики та мініфільми з опцією субтитрування рідною мовою (creeping line). Це можуть бути рекламні ролики, спеціальні навчальні фільми чи фрагменти художніх фільмів. Сучасні Інтернет-ресурси дозволяють знайти практично будь-яку відео- та аудіоінформацію навчального змісту відповідно до теми, що вивчається. Одним з таких ресурсів є сайт телерадіокомпанії BBC (bbclearningenglish.com). Використання субтитрів уможлиблює аналіз ситуативного мовлення персонажів, порівняння значень лексичних одиниць, насамперед сталих виразів та фразеологізмів рідною та іноземною мовами.

Висновки. Отже, використання сучасних інформаційних технологій у мовному навчальному процесі сприяє набуттю студентами двомовних умінь за умов доцільного відбору методів навчання мов та видів програмного забезпечення. Застосовуючи мультимедійні засоби навчання, викладач може легко обрати потрібний рівень мовної підтримки студента, надати доступ до великої кількості джерел з додатковою інформацією, використати інтерактивне спілкування. Опції використання субтитрів, транскрипції, словників, а також файли з додатковою інформацією культурного, історичного, лінгвістичного характеру забезпечують ефективне оволодіння іноземною мовою та поглиблення практичних і теоретичних знань з рідної мови. Таким чином, засоби мультимедіа підвищують активність студентів, їх мотивацію до навчання, спонукають до використання засвоєного двомовного матеріалу в конкретних комунікативних ситуаціях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Билингвизм и коммуникативная лингвистика // Вестник Самарской Гуманитарной академии. – 2007. – № 2. – С. 181–184. – (Философия. Филология).
2. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник / [Кол. авторів під кер. С. Ю. Ніколаєвої]. – [Вид. 2-ге, випр. і перероб.]. – К. : Ленвіт, 2002. – 328 с.
3. Сороко Н.В. Застосування мультимедійних технологій при вивченні мов у країнах зарубіжжя / Н. В. Сороко // Інформатика. – 2007. – № 3.
4. Стрикун О. С. Навчання іноземній мові шляхом використання мультимедійних технологій / О. С. Стрикун // Педагогічні науки; Сучасні методи викладання (Вінницький національний технічний університет). – 2008.
5. Яценко Ю. С. Интеграция информационно-коммуникационных технологий в процесс обучения иностранным языкам / Ю. С. Яценко. – Преподаватель высшей школы в XXI веке. Международная научно-практическая Интернет-конференция, 30 марта 2007 г.
6. Hamers J. & Blanc M. Bilinguality and bilingualism. – Cambridge University Press, 1999. – 217 p.
7. Richards J. C. and Rodgers Th. S. Approaches and Methods in Language Teaching. –

Cambridge University Press, 1998. – 171 p.

8. Warschauer M. Computer Assisted Language Learning: an Introduction. – Multimedia language teaching, Tokyo.

УДК 374.033-053.6

Т.О. Усатих

Сумський державний педагогічний університет

ЕКОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

У статті на основі аналізу науково-педагогічної літератури уточнено і конкретизовано зміст поняття “екологічна компетентність”; з’ясовано ознаки та структурні компоненти цієї характеристики, її місце в системі життєвих компетентностей особистості.

В статье на основе анализа научно-педагогической литературы уточнено и конкретизировано содержание понятия “экологическая компетентность”; выяснены признаки и структурные компоненты данной характеристики, ее место в системе жизненных компетентностей личности.

The content of the notion “ecological competence” was defined and concretized on the basis of science-pedagogical literature analysis. In article the author elucidated its characteristics, structural components and place of the item in the system of competencies vital for a man..

Постановка проблеми. Інтеграція України до європейського та світового освітніх просторів спричинила необхідність переглянути деякі підходи до освіти і виховання молоді, проаналізувати чинники, що гальмують підвищення якості та формування життєспроможності особистості.

Традиційно мета шкільної освіти визначалася набором знань, умінь і навичок, якими має оволодіти учень. Натомість школа недостатньо навчає школярів ухвалювати рішення, використовувати інформаційні та комунікативні технології, критично мислити, вирішувати конфлікти, орієнтуватись на ринок праці. У результаті виникає розрив між теорією і практикою, між отриманими знаннями, уміннями та навичками і можливістю їх використання у вирішенні конкретних завдань.

Сьогодні такий підхід до освіти і виховання особистості є недостатнім. Виникла ціла низка об’єктивних та суб’єктивних чинників, що спричинили необхідність перебудови національної системи освіти. До об’єктивних чинників належить: процес розбудови інформаційного суспільства, в якому основним капіталом і головним ресурсом економіки стають знання; освіта є засобом самоорганізації, саморозвитку і самоствердження особистості, гарантією її соціального захисту та адаптації, механізмом конкурентоспроможності людини на ринку праці; орієнтація на навчання людини впродовж життя, на